

Magdalena D. Kowalewska, Adam Prokopiuk

Wykorzystanie środków w ramach osi 3 PROW w województwie podlaskim

Use of funds under Axis 3 of the RDP in Podlasie province

Analizie poddano działania podejmowane w ramach osi 3 PROW – „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej” w województwie podlaskim. Szczególną uwagę zwrócono na poziom nakładów finansowych poniesionych na poszczególne działania i ich efekty. Województwo podlaskie było jednym z największych beneficjentów działań podejmowanych w ramach osi 3 PROW. Pozyskane środki zostały przeznaczone na rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, powstanie i wspieranie mikroprzedsiębiorstw, a także tworzenie nowych miejsc pracy. W wyniku podejmowanych inicjatyw w badanym województwie, do końca 2011 roku powstało ponad 300 nowych miejsc pracy, co jest szczególnie ważne w regionie o wysokiej stopie bezrobocia.

Wstęp

Akcesja Polski do Unii Europejskiej miała znaczący wpływ na sytuację społeczno-ekonomiczną ludności zamieszkującej obszary wiejskie. Możliwość pozyskania szerokiego wsparcia w ramach WPR i funduszy strukturalnych pozytywnie wpłynęła nie tylko na kondycję ekonomiczną krajowej gospodarki żywnościowej, ale również na jakość życia na obszarach wiejskich. Jednocześnie następował proces coraz mniejszego uzależnienia od sektora rolnego.

Modernizacja i wzrost przeciętnej wielkości gospodarstw rolnych przyczyniają się do stopniowego zaniku różnicy w poziomie życia mieszkańców miast i wsi. Nadal jednak przeciętne wiejskie gospodarstwo domowe osiąga dochód na poziomie około 70% przeciętnego dochodu miejskiego gospodarstwa domowego oraz około 50% gospodarstwa domowego w miastach powyżej 500 tys. mieszkańców.¹ Wyraźne dysproporcje widoczne są również w poziomie wykształcenia, aktywności edukacyjnej osób dorosłych, poziomie znajomości języków obcych, dostępności do placówek kulturalno-oświatowych i technologii informacyjnych oraz komunikacyjnych.

Wzrost jakości kapitału ludzkiego został uznany w Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015 za jeden z głównych czynników rozwoju obszarów wiejskich², dlatego tak

---

¹ A. Wrzochalska: Wprowadzenie.[w:] Uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego w rolnictwie i na obszarach wiejskich. Red. naukowa: A. Sikorska, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, Warszawa 2011, s. 8.

² M. Słodowa-Hełpa: Wpływ środków finansowych Unii Europejskiej na rozwój terenów wiejskich [w:] Stan obecny i perspektywy rozwoju obszarów wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim do 2020 roku. Red. naukowa Z. Brodziński. Agraf Olsztyn, Olsztyn 2012, s.221.

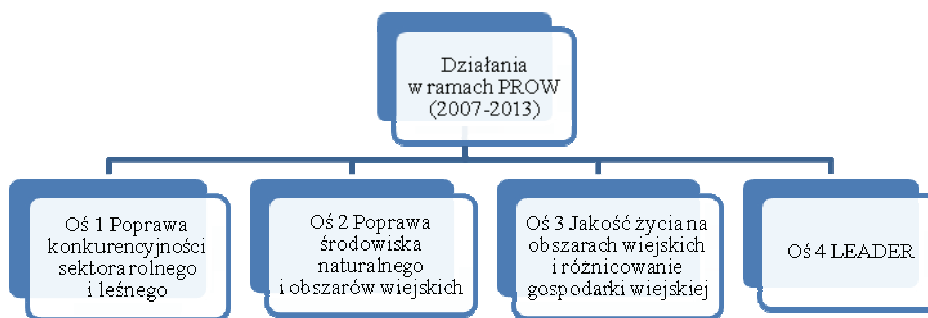
ważne jest podejmowanie inicjatyw służących realizacji tego zadania. Jedną z kluczowych kwestii w wyrównywaniu dysproporcji ekonomicznych pomiędzy mieszkańcami miast i wsi jest tworzenie nowych miejsc pracy. W związku z tym warto przeanalizować, w jaki sposób środki rozdysponowane w ramach osi 3 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) – „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej” wpłynęły na powstanie nowych miejsc pracy.

Cel i metodyka

Celem artykułu jest przedstawienie wybranych mechanizmów wspierających rozwój województwa podlaskiego w ramach osi 3 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W opracowaniu wykorzystano dane wtórne pochodzące z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz literatury przedmiotu. Analizie poddano sposób rozdysponowania środków w ramach poszczególnych osi i działań w Polsce oraz w województwie podlaskim. Szczególną uwagę zwrócono na efekty poszczególnych działań, mające wpływ na jakość i rozwój wsi. Do analizy wybrano województwo podlaskie, ze względu na jeden z najwyższych w Polsce wskaźników bezrobocia.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Głównym narzędziem wsparcia obszarów wiejskich w ramach budżetu Unii Europejskiej na lata 2007-2013 jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich zarządzany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 obejmuje 23 działania, które są wdrażane w ramach czterech osi priorytetowych (Rysunek 1). Wszystkie działania są finansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz współfinansowane z krajowego budżetu. Czternaście działań z PROW 2007-2013 wdraża ARiMR, 6 samorządy wojewódzkie a po jednym Agencja Rynku Rolnego i Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA).

Rysunek 1. Osie priorytetowe PROW (2007-2013)
Źródło: opracowanie własne na podstawie www.minrol.gov.pl

„PROW jest ważnym źródłem finansowania inwestycji poprawiających konkurencyjność gospodarstw i zakładów przetwórczych, służących tworzeniu miejsc pracy na terenach wiejskich, rozwijaniu ekologicznych i zgodnych z ochroną środowiska metod gospodarowania oraz zachowaniu kultury i wiejskiego krajobrazu.”³ Na realizację PROW 2007-2013 Komisja Europejska przeznaczyła 17,2 mld euro, w tym 13,2 mld euro pochodzi z budżetu unijnego.⁴ W budżecie PROW 2007-2013 blisko 43% środków przeznaczono na poprawę konkurencyjności sektora rolnego i leśnego (oś 1), ponad 30% na działania prośrodowiskowe w rolnictwie (oś 2), oraz niespełna 20% budżetu na działania wspierające poprawę warunków życia na terenach wiejskich (oś 3 bez LEADER-a). Według bieżącego monitoringu ponad 70% funduszy programu zostało już zakontraktowanych, a ponad 44% środków trafiło do beneficjentów.⁵

Tabela 1. Budżet PROW 2007–2013 w Polsce, w podziale na osie (w mld zł)

Działania w ramach PROW	EFRROW	Finansowanie z budżetu państwa	Razem	Udział procentowy
Oś 1	5,6	1,8	7,5	43,0
Oś 2	4,3	1,1	5,4	30,9
Oś 3	2,6	0,9	3,5	20,1
Oś 4	0,6	0,2	0,8	4,5
Pomoc techniczna	0,2	0,1	0,3	1,5
Razem	13,3	4,1	17,5	100,0

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

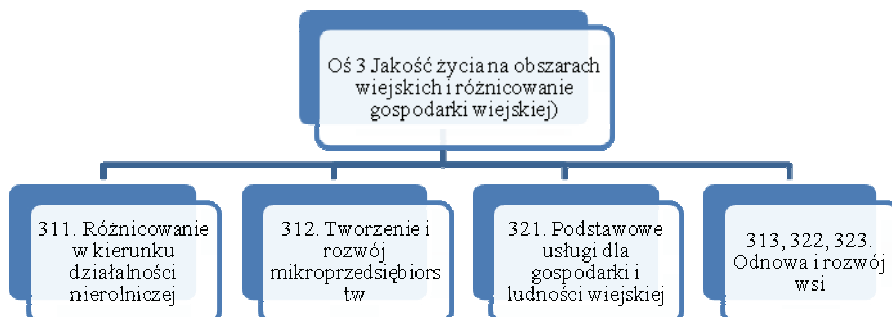
W ramach osi 3 realizowane są następujące cele: dywersyfikacja gospodarki obszarów wiejskich i poprawa jakości życia wiejskiego. Zgodnie z informacjami zamieszczonymi na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi „działania realizowane w ramach osi 3 uzupełniają realizację celów zdefiniowanych w ramach osi 1 i osi 2, a także w sposób synergiczny mogą pozytywnie oddziaływać na warunki pracy oraz życia mieszkańców obszarów wiejskich. Pierwsza grupa działań dotyczy wsparcia dla tworzenia i rozwoju działalności pozarolniczej. Drugą grupę stanowią instrumenty mające na celu poprawę jakości życia. Dotyczą one odnowy wsi, poprawy stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz poprawy dostępu do takich usług komunalnych, jak zaopatrzenie w wodę, energia ze źródeł odnawialnych, odbiór ścieków i zagospodarowanie odpadów.”⁶

³ M. Słodowa-Hełpa: Wpływ środków finansowych Unii Europejskiej na rozwój terenów wiejskich [w:] Stan obecny i perspektywy rozwoju obszarów wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim do 2020 roku. Red. naukowa Z. Brodziński. Agraf Olsztyn, Olsztyn 2012, s. 223.

⁴ M. Trajer: Usługi turystyczne w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - PROW 2007-2013. [w:] Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju turystyki na obszarach wiejskich. Red. naukowa: K. Krzyżanowska, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2011, s. 47.

⁵ I. Nurzyńska: Syntetyczny obraz krajowej i unijnej polityki wobec obszarów wiejskich. [w:] Polska wieś 2012. Raport o stanie wsi. Red. naukowa: J. Wilkin i I. Nurzyńska. Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2012, s.189.

⁶ Strona internetowa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi: <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013/Dzialania-PROW-2007-2013/OS-3-Jakosc-zycia-na-obszarach-wiejskich-i-roznicowanie-gospodarki-wiejskiej>

Rysunek 2. Działania w ramach osi 3
Źródło: opracowanie własne na podstawie www.minrol.gov.pl

Wykorzystanie środków w ramach osi 3 PROW w województwie podlaskim

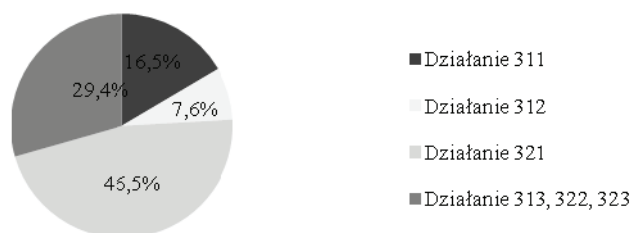
Do końca roku 2011 na działania osi 3 wypłacono blisko 3,1 mld zł środków publicznych, z czego ponad 250 mln zł zostało wypłacone beneficjentom z województwa podlaskiego, co stanowiło ponad 8% całkowitej kwoty (tabela 2).

Tabela 2. Środki kwalifikowane w ramach osi 3 do końca roku 2011 (w mln zł)

Działanie	Polska	Województwo podlaskie	Udział (województwo podlaskie/Polska)
Działanie 311	541,8	42,1	7,8%
Działanie 312	332,8	19,3	5,8%
Działanie 321	1193,1	118,4	9,9%
Działanie 313, 322, 323	1 025,00	74,3	7,2%
Razem	3092,7	254,1	8,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Alokacja środków w województwie podlaskim (do końca 2011 roku) w ramach poszczególnych działań została przedstawiona na rysunku 3.

Rysunek 3. Alokacja środków osi 3 w województwie podlaskim do końca 2011 roku.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Najwięcej środków w ramach osi 3 w województwie podlaskim przekazano na działanie 321 czyli „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej”. Najmniejszą kwotę (7,6%) przeznaczono na działanie 312.

Tabela 3. Kwota przyznanych środków publicznych w ramach działania 311 z podziałem na zakres pomocy w Polsce i w województwie podlaskim (stan na 31.12.2011 r.)

Zakres pomocy	Kwota przyznanych środków [w mln zł]		Odsetek (województwo podlaskie /Polska)
	Polska	Województwo podlaskie	
Usługi dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa	603,6	43,9	7,30%
Usługi dla ludności	86,8	4,1	4,70%
Sprzedaż hurtowa	18,6	0,4	2,20%
Sprzedaż detaliczna	14,1	0,5	3,50%
Rzemiosło lub rękodzielnictwo	9,5	-	-
Roboty i usługi budowlane lub instalacyjne	65,2	3	4,60%
Usługi turystyczne oraz związane ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem	70,7	5,7	8,10%
Usługi transportowe	3,6	0,1	2,80%
Usługi komunalne	6,4	0,4	6,30%
Przetwórstwo produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych	3,8	0,3	7,90%
Magazynowanie lub przechowywanie towarów	1,9	0,1	5,30%
Wytwarzanie produktów energetycznych z biomasy	7,5	0,3	4,00%
Rachunkowość, doradztwo lub usługi informatyczne	0,4	0,1	25,00%
OGÓLEM	892,4	58,9	6,60%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z 2012 roku.

Warto przeanalizować, w jaki sposób zostały rozdysponowane środki w ramach poszczególnych działań, w Polsce i w województwie podlaskim. W tabeli 3 zostały przedstawione kwoty środków zakontraktowanych do końca roku 2011 w ramach działania 311. Prawie 900 mln zł przekazano beneficjentom ze środków publicznych w ramach działania 311, z czego prawie 670 mln zł pochodziło z Europejskiego Funduszy Rozwoju Regionalnego (EFRROW). Największy odsetek środków finansowych, zarówno w województwie podlaskim, jak i w Polsce beneficjenci uzyskali na usługi w gospodarstwach rolnych i w leśnictwie. Z przeprowadzonej analizy wynika, że 25% środków finansowych z całej puli projektów związanych z rachunkowością, doradztwem i usługami finansowymi został zakontraktowany z beneficjentami w województwie podlaskim.

Struktura wiekowa beneficjentów, którzy podpisali umowy w ramach działania 311 osi 3 w województwie podlaskim przeważały osoby w grupie wiekowej od 25 do 40 lat (56,9%). Sytuacja taka ma miejsce najprawdopodobniej dlatego, iż w tej grupie

wiekowej jest najwięcej osób zainteresowanych innowacyjnymi rozwiązaniami, szukających alternatywnych źródeł dochodu w swoich gospodarstwach. Ponadto najczęściej są to beneficjenci, którzy ukończyli już edukację i mogą rozwijać się zawodowo. Osoby poniżej 25 roku życia stanowiły jedynie 4,6% beneficjentów, zaś w wieku powyżej 40 roku życia – 39,5%. Jednym z efektów działania 311, który oddziałuje na jakość życia mieszkańców obszarów wiejskich, szczególnie w wymiarze ekonomicznym są nowopowstałe miejsca pracy (tabela 4).

Tabela 4. Liczba nowopowstałych miejsc pracy w działaniu 311 według zakresu pomocy do 31.12.2011 r.

Zakres pomocy	Liczba miejsc pracy powstałych w wyniku realizacji operacji		Odsetek (województwo podlaskie/Polska) w %
	Polska	Województwo podlaskie	
Usługi dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa	401	28	7,0
Usługi dla ludności	115	1	0,9
Sprzedaż hurtowa	11	-	-
Sprzedaż detaliczna	22	-	-
Rzemiosło lub rękodzielnictwo	16	-	-
Roboty i usługi budowlane lub instalacyjne	89	2	2,2
Usługi turystyczne oraz związane ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem	30	8	26,7
Usługi transportowe	14	-	-
Usługi komunalne	5	-	-
Przetwórstwo produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych	6	1	16,7
Magazynowanie lub przechowywanie towarów	2	-	-
Wytwarzanie produktów energetycznych z biomasy	13	-	-
Rachunkowość, doradztwo lub usługi informatyczne	-	-	-
OGÓLEM	724	40	5,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

W wyniku realizowania działania 311 osi 3 powstały nowe (zarówno stałe jak i sezonowe) miejsca pracy, w tym w województwie podlaskim 20. Zdecydowanie więcej powstało stałych miejsc pracy (52 w Polsce, w tym 20 w województwie podlaskim). Usługi dla gospodarstw rolnych i leśnictwa zarówno w Polsce, jak i w województwie podlaskim miały największy udział w strukturze nowopowstałych miejsc pracy (55,4% w Polsce i 70% w województwie podlaskim). Na uwagę zasługuje fakt, że ponad jedna czwarta stałych miejsc pracy, utworzonych w ramach usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem znajdowało się właśnie w województwie podlaskim. Prawdopodobnie walory przyrodniczo – kulturowe tego regionu w znacznym stopniu miały wpływ na zainteresowanie się beneficjentów usługami w tym zakresie

Kolejnym narzędziem osi 3 jest działanie 312 - „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”. W tabeli 5, przedstawiono, w jaki sposób zostały

rozdysponowane środki finansowe w kraju oraz w województwie podlaskim w ramach tego działania.

Tabela 5. Kwota przyznanych środków publicznych w ramach działania 312 z podziałem na zakres pomocy (stan do 31.11.11 r.)

Zakres pomocy	Kwota przyznanych środków w tys. zł		Odsetek (Województwo podlaskie/Polska) w %
	Polska	Województwo podlaskie	
Usługi dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa	137893,3	4734,4	3,40
Usługi dla ludności	335494,7	14663,3	4,40
Sprzedaż hurtowa	70345,6	2907,9	4,10
Sprzedaż detaliczna	80233,5	3341,3	4,20
Rzemiosło lub rękodzielnictwo	62736,2	628,4	1,00
Roboty i usługi budowlane oraz instalacyjne	226542,5	9902,5	4,40
Usługi turystyczne oraz związane ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem	86956	3771	4,30
Usługi transportowe	6257,1	187,5	3,00
Usługi komunalne	8231,3	-	-
Przetwórstwo produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych	5797,4	200,1	3,50
Magazynowanie lub przechowywanie towarów	5901,4	200	3,40
Wytwarzanie produktów energetycznych z biomasy	10516,4	217,4	2,10%
Rachunkowość, doradztwo lub usługi informatyczne	8575,9	-	-
OGÓLEM	1 045 481,3	40 753,9	3,90%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Do końca roku 2011 w Polsce zakontraktowano ponad 1 mld środków na inwestycje związane z działaniem 312 osi 3. Prawie 790 mln z pochodziło z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRROW). W województwie podlaskim kwota dofinansowania wynosiła blisko 4% ogólnych środków krajowych i oscylowała w granicach 41 mln zł. W Polsce z działania 312 skorzystało około 6000 mikroprzedsiębiorstw, z czego w województwie podlaskim liczba ta wynosiła 240 podmiotów.

Tabela 6. Liczba mikroprzedsiębiorstw wspieranych z działania 312 do końca 2011 r.

Rodzaj Mikro- przedsiębiorstwa	Liczba wspieranych mikroprzedsiębiorstw					Ogółem
	Zasięg	Osoby fizyczne	Osoby prawne	Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	Wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej	
Nowoutworzone	Polska	1361	36	1	0	1398
	Województwo podlaskie	51	1	0	0	52
Istniejące	Polska	3959	301	78	153	4491
	Województwo podlaskie	165	7	6	10	188
OGÓLEM	Polska	5320	337	79	153	5889
	Województwo podlaskie	216	8	6	10	240

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Prawie co czwarte mikroprzedsiębiorstwo, które zostało beneficjentem działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” to podmioty nowopowstałe. Ich liczba obecnie wynosi ponad 1400 firm, z czego tylko 52 to podmioty położone na terenie województwa podlaskiego. Wszystkie nowopowstałe podmioty tworzyły przynajmniej jedno nowe miejsce pracy.

Kolejnym działaniem, realizowanym w ramach osi 3 PROW jest działanie 321 - „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej”.

Największy i dominujący udział w alokacji środków zarówno w całej Polsce, jak i w województwie podlaskim stanowią inwestycje w gospodarkę wodno – ściekową, czyli zaopatrzenie w wodę oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.

W województwie podlaskim wysokość środków kwalifikowanych przeznaczonych na inwestycje związane z tym działaniem wynosi blisko 120 mln zł. Ponad 83 mln zł z tej puli została uzyskana z EFRROW, a pozostała część (prawie 35 mln zł) pochodzi ze środków krajowych. Ponad 98% całej puli środków w tym działaniu jest przeznaczona na projekty związane z zaopatrzeniem w wodę oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków. Wśród beneficjentów tego działania zarówno w kraju, jak i województwie podlaskim dominowały gminy. Dzięki inwestycjom w ramach działania 321 powiększyła się liczba kilometrów wybudowanych sieci wodociągowych oraz sieci kanalizacyjnych. W całym kraju powstało ich ponad 4600 km, zaś w województwie podlaskim ponad 580 km. Wielkość odpadów komunalnych objętych systemami

stworzonymi w wyniku realizacji projektów w ramach programu również wzrosła i w kraju osiągnęła pułap prawie 190 tys. ton, a w województwie podlaskim ponad 3,7 tys. ton. Moc wytwarzana, czyli energia uzyskiwana przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii dzięki wsparciu w ramach programu również wzrosła. W kraju wytworzono ponad 73 Mega Waty (MW) energii, z czego w województwie podlaskim 0,06 MW.

Tabela 6. Kwota przyznanych środków publicznych w ramach działania 321 osi 3 z podziałem na zakres pomocy (stan na 31.12.11 r.)

Zakres pomocy		Kwota przyznanych środków w tys. zł		Odsetek (województwo podlaskie/Polska) w %
		Polska	Województwo podlaskie	
Infrastruktura środowiskowa / Energia	Gospodarka wodno-ściekowa (zaopatrzenie w wodę oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, w tym systemy kanalizacji sieciowej lub kanalizacji zagrodowej)	1 132,32	116,75	10,30
	Tworzenie systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych	49,31	1,486	3,00
	Wytwarzanie lub dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy	11,56	0,24	2,10
Budowa lub modernizacja targowisk		-	-	-
OGÓLEM		1 193,19	118,48	9,90

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa .

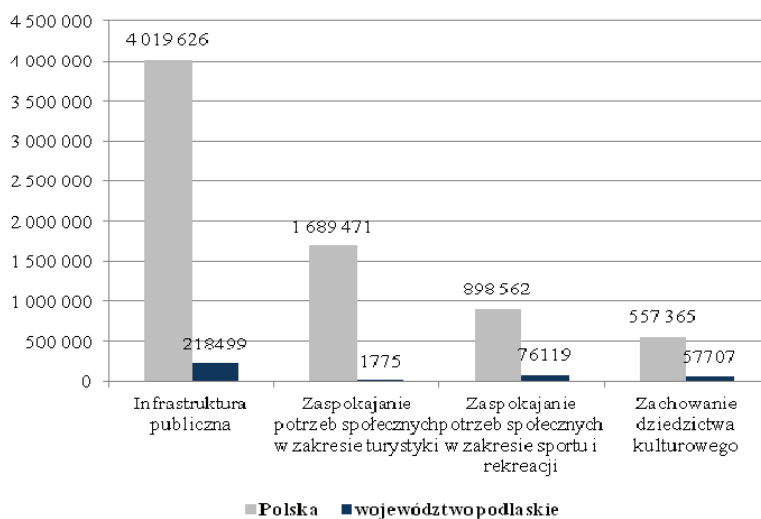
Ostatnią grupą działań w ramach osi 3 są działania 313, 322, 323 - „Rozwój i odnowa wsi”. W wyniku tego programu ludność zamieszkująca obszary wiejskie korzysta z udoskonaleń wynikających z przeprowadzonych operacji. Działanie „Odnowa i rozwój wsi” realizowane jest według czterech typów operacji. Infrastruktura publiczna, zaspokojenie potrzeb w zakresie turystyki, sportu rekreacji oraz zachowania dziedzictwa kulturowego.

Tabela 7. Kwota przyznanych środków publicznych do końca 2011 roku, w ramach działania 313,322,323 osi 3 z podziałem na zakres pomocy (stan na 31.12.11 r.)

Typ operacji	Kwota przyznanych środków w tys. zł		Udział (województwo podlaskie/Polska) w %
	Polska	województwo podlaskie	
Infrastruktura publiczna	1542,7	82,55	5,40
Zaspokajanie potrzeb społecznych w zakresie turystyki	459,53	18,17	4,00
Zaspokajanie potrzeb społecznych w zakresie sportu i rekreacji	106,09	6,15	5,80
Zachowanie dziedzictwa kulturowego	173,04	23,92	13,80
OGÓŁEM	2281,36	130,79	5,70

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

W całym kraju w ramach działania „Rozwój i odnowa wsi” zakontraktowano blisko 2,3 mld zł, z czego ponad 130 mln zainwestowano w województwie podlaskim. Kwota jaką przekazano z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego to ponad 1,45 mld zł, z czego na województwo podlaskie przypadło blisko 90 mln zł. Wkład środków krajowych wynosił w skali kraju z granicami 830 mln zł, zaś w analizowanym województwie ponad 42 mln zł.

Rysunek 4 Mieszkańcy obszarów wiejskich korzystająca z udoskonalonych usług (liczba osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Ponad 4 mln osób w Polsce korzystało z udoskonaleń wynikających z inwestycji w infrastrukturę publiczną, z czego blisko 220 tys. to mieszkańcy województwa podlaskiego. Najmniejszą grupę ludności zarówno w Polsce, jak i w badanym województwie tworzyły osoby korzystające z udogodnień związanych z zachowaniem dziedzictwa kulturowego (550 tys. osób – Polska, 60 tys. osób – województwo podlaskie).

Podsumowanie i wnioski

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 przewidziano kwotę 17,2 mld zł, co stanowiło wymierne wsparcie finansowe dla polskiego rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Dzięki dynamicznemu działaniu polskich rolników i dobrej organizacji rozliczeń w agencji płatniczej, jaką jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa kwota przeznaczona na PROW 2007-2013 została do dnia dzisiejszego maksymalnie wykorzystana.

Do końca 2011 roku beneficjenci z województwa podlaskiego uzyskali ponad 250 mln zł na realizację działań w ramach osi 3 PROW. Blisko połowa tej kwoty została przeznaczona na działania 321, czyli „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej”; jedna trzecia na działania 313, 322 i 322, zaś pozostałą część środków przeznaczono na działania 311 i 312.

Środki finansowe uzyskane w ramach działania 321, zarówno w województwie podlaskim, jak i w całej Polsce w większości zostały przeznaczone na inwestycje w gospodarkę wodno-kanalizacyjną, co przyczyniło się do znacznej poprawy jakości życia na wsi. W województwie podlaskim powstało ponad 580 km sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, zaś w całej Polsce aż 4600 km. Wzrosła również wielkość odpadów komunalnych objętych systemami ich odzyskiwania i utylizacji. Wiele gmin nie byłaby w stanie finansowej tego typu przedsięwzięć bez udziału funduszy unijnych.

W województwie podlaskim największy odsetek środków finansowych pozyskanych w ramach działania 311 został przeznaczony na usługi w gospodarstwach rolnych i w leśnictwie. Mieszkańcom Podlasia przypadła w udziale jedna czwarta budżetu projektów związanych z rachunkowością, doradztwem i usługami finansowymi. W strukturze wiekowej beneficjentów przeważały osoby w grupie wiekowej od 25 do 40 lat, co wynikało między innymi z ich sytuacji życiowej oraz zainteresowania innowacyjnymi rozwiązaniami. W wyniku inicjatyw podejmowanych w ramach działania 311 w województwie podlaskim do końca 2011 roku powstało 40 nowych miejsc pracy.

W ramach działania 312 – „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” do końca 2011 roku w Polsce zakontraktowano ponad 1 mld zł środków na inwestycje, z czego 41 mln zł zostało wydanych w województwie podlaskim. Dzięki takiemu wsparciu w tym województwie powstały 52 nowe mikroprzedsiębiorstwa, a 188 podmiotów już istniejących rozwinęło swoją działalność. Każde z powstałych przedsiębiorstw tworzyło przynajmniej jedno miejsce pracy.

W całym kraju na działania 313,322 i 323 – „Rozwój i odnowa wsi” przeznaczono blisko 2,3 mld zł, z czego 7,2% zostało zakontraktowane w województwie podlaskim. Blisko 220 tys. mieszkańców Podlasia skorzystało z udoskonaleń wynikających z inwestycji w infrastrukturę publiczną, zaś 135 tys. z pozostałych inwestycji,

związanych z: zaspokajaniem potrzeb społecznych w zakresie turystyki, sportu i rekreacji oraz zachowania dziedzictwa kulturowego.

Blisko połowa środków zakontraktowanych na oś 3 zostało zalokowana w działaniu – „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej”. Wielkość ta pokazuje, że rolnicy szukają przede wszystkim oszczędności poprzez wykorzystywanie alternatywnych źródeł energii, a także dodatkowych dochodów z działalności pozarolniczej. Jak można zauważyć stereotyp polskiej wsi odchodzi w niepamięć. W dzisiejszych czasach polska wieś to potężna i dynamiczna gałąź gospodarki z kapitałem ludzkim o ogromnym doświadczeniu, przekazywanym z pokolenia na pokolenie.

Literatura:

1. Biernat-Jarka. A.: Polityka rolna Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej. Próba oceny zmian pierwszego filaru wspólnej polityki rolnej w kontekście dotychczasowych rozwiązań. Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu 2012, T. 14, z. 2
2. Goryńska-Goldmann E., Wojcieszak M.: Aktywność producentów rolnych Wielkopolski w pozyskiwaniu środków na przykładzie działania 132. PROW 2007-2013 Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu 2012, T. 14, z. 2
3. Wrzochalska A.: Wprowadzenie.[w:] Uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego w rolnictwie i na obszarach wiejskich. Red. naukowa: A. Sikorska, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, Warszawa 2011
4. Sawicka J.: Rozwój obszarów wiejskich w świetle reform wspólnej polityki rolnej i polityki spójności Unii Europejskiej. Red. naukowa: W. Musiał, Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, Kraków 2010
5. Słodowa-Helpa M.: Wpływ środków finansowych Unii Europejskiej na rozwój terenów wiejskich [w:] Stan obecny i perspektywy rozwoju obszarów wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim do 2020 roku. Red. naukowa Z. Brodziński. Agraf Olsztyn, Olsztyn 2012
6. Słodowa-Helpa M.: Wpływ środków finansowych Unii Europejskiej na rozwój terenów wiejskich [w:] Stan obecny i perspektywy rozwoju obszarów wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim do 2020 roku. Red. naukowa Z. Brodziński. Agraf Olsztyn, Olsztyn 2012
7. Trajer M.: Usługi turystyczne w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” - PROW 2007-2013. [w:] Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju turystyki na obszarach wiejskich. Red. naukowa: K. Krzyżanowska, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2011
8. Nurzyńska I.: Syntetyczny obraz krajowej i unijnej polityki wobec obszarów wiejskich. [w:] Polska wieś 2012. Raport o stanie wsi. Red. naukowa: J. Wilkin i I. Nurzyńska. Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2012

www.arimr.gov.pl

www.minrol.govpl

www.prow.sbr.pl

Abstract

The activities under Axis 3 of the RDP - "The quality of life in rural areas and

diversification of the rural economy" in Podlaskie region were analyzed. Particular attention was paid to the level of funding spent on various activities and their effects. Podlasie province was one of the biggest beneficiaries of the activities undertaken under Axis 3 of the RDP. The funds have been earmarked for the development of water and sewage infrastructure, the creation and support of micro-enterprises, and create new jobs. As a result of the initiatives in the test region, to the end of 2011 more than 300 new jobs were created, which is especially important in a region with high unemployment rates

Informacje o autorach:

Mgr Magdalena Kowalewska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wydział Nauk Ekonomicznych

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw

ul. Nowoursynowska 166

02-787 Warszawa

e-mail: magdalena_kowalewska@sggw.pl

Mgr Adam Prokopiuk

e-mail: adas.prokopiuk@gmail.com